

Проблемът: Морал в един неморален свят

Кризата е огледало.

Тя ни показва - ако имаме смелостта да видим - кои сме като индивиди и като общество. Самохвалните пози на правителства, политици и държавни институции са изправени пред суровия тест на реалността. Всеки от нас - като индивиди, приятели, семейства, съседи, общности - е изправен пред нови и понякога трудни предизвикателства.

Новият коронавирус COVID-19 е такава криза. Правителствата? Някои от тях са добре подготвени, със солидни системи за общественото здраве и безплатно здравеопазване за всички. Междувременно в САЩ, в средата на февруари, две седмици след като Световната здравна организация обяви избухването на коронавируса за спешен случай в общественото здраве от международно значение, администрацията на Тръмп продължи напред с големи съкращения на финансирането на американските програми за общественото здраве, включително 25 милиона щатски долара съкращаване от Службата за профилактика и ответни мерки в общественото здраве и 85 милиона щатски долара съкращаване на Програмата за бързоразпространяващи се и зооантропонозни (които се предават от животните на хората) заразни болести. В Онтарио, когато удари COVID-19, органите на общественото здравеопазване бяха изправени пред задаващите се 27% съкращения на разходите за общественото здравеопазване, обявени от правителството на Форд в бюджета му. (Късно, Онтарио току-що обяви извънредно положение и замрази тези съкращения - засега.)

В объркващия прилив на събития, които бележат една криза, е лесно да сме толкова фокусирани върху случващото се, че забравяме да попитаме защо. И все пак, именно когато се запитаем защо, се сблъскваме с етичните и морални въпроси, които илюстрират кои сме и в какво общество живеем.

Защо например фармацевтичните компании се състезават за производство на ваксина срещу COVID-19? Защо, вместо да пазят работата си в тайна, учените по целия свят не си сътрудничат, споделяйки своите изследвания и правейки резултатите свободно достъпни? Защо този въпрос дори не се задава в публичното пространство? Изглежда, че ние трябва да приемем за даденост, че преди всичко друго, целта на научната работа трябва да бъде реализирането на печалба. Американските правителствени чиновници вече заявиха, че евентуална ваксина срещу COVID-19 може да не бъде достъпна за всички в САЩ, камо ли в по-бедните страни, защото може да бъде „твърде скъпа“.

Върнахме се назад.

Най-тежките епидемии в Канада и САЩ през последните 100 години бяха повтарящите се епидемии от полиомиелит. В Канада около 11 000 души са били парализирани от полиомиелит само между 1949 и 1954 г. Само през 1954 г. е имало 9 000 случая, включително близо 500 смъртни случая. В САЩ през 1952 г. е имало 58 000 случая на полиомиелит, което е довело до 3 135 смъртни случая и 21 269 случая на парализа. Кошмарът на полиомиелита започна да свършва, когато Jonas Salk разработи първата успешна ваксина срещу полиомиелит през 1955 г. А патентът? Няма такъв. Salk отказа да патентова откритието си: искаше то да бъде свободно достъпно за всеки.

Самият Салк следваше по стъпките на Фредрик Бантинг, Чарлз Бест и Джеймс Колип, откривателите на инсулина. Те патентоваха откритието си - и след това продадоха патента на Университета в Торонто, за 1 долар. Те казаха, че не искат да печелят от откритие за общото благо.

Отношението на Salk и Banting сега би било немислимо. Това, в което капитализмът изглежда успя, е да направи приемливо корпорациите да имат такова поведение в голям мащаб, от което повечето от нас, като индивиди, биха се въздържали от общо благоприличие.

И наистина, като индивиди, като приятели, като общност, хората продължават да се подкрепят и помагат взаимно в трудни времена. Възникват неофициални мрежи за взаимна подкрепа, както почти винаги става в криза. Отвъд заглавията за спешни мерки, затваряне и социално дистанциране заради COVID-19, има безброй истории за хора, които посещават и помагат на тези, които се нуждаят от помощ.

И все пак капитализмът непрекъснато ни говори, че егоизмът е добър и неизбежен. На мястото на морала той провъзгласява аморално схващане, споредо което нищо няма значение, освен да печелите колкото се може повече пари. Алчността е добра. Експлоатацията на други хора, унищожаването на планетата, обричането на хората на живот в бедност и страдание, всичко е добре, стига да се правят пари. Капитализмът не позволява никакви морални угрисения.

Въпреки че има някои - твърде много, наистина - които са възприели това отношение, повечето от нас не действат по този начин в собствения си живот. Обществото не би могло да съществува, ако го направим, защото се нуждаем един от друг. Като социални същества оцеляваме и процъфтяваме дотолкова, доколкото можем да формираме и разчитаме на взаимоотношения, които са изградени на взаимна подкрепа, сътрудничество и доверие.

Моралният принцип, станал известен като Златното правило, въплъщава тази истина. Версиите на това, което наричаме Златно правило, се появиха в много различни религии, както го илюстрира по-долу плакатът за Златното правило. Фактът, че е част от толкова много различни традиции, ни подсказва, че то предхожда тези традиции: то е вградено в самата човешка природа.

Ако ние, или поне повечето от нас, не признавахме факта, че всеки от нас е достоен за уважение и заслужава да посрещне нуждите си, не бихме могли да оцелеем като социален вид. В същото време, ако да се отнасяме с другите, така, както ние самите бихме искали да се отнасят с нас, беше винаги напълно естествено и автоматично, тогава нямаше да ни *трябва* Златно правило. Нямаме правило, което да ни казва да дишаме. Просто го правим.

Едно от нещата, които ни казва съществуването на Златното правило, е, че ние, хората, сме несъвършени и пълни с противоречия. Дори когато знаем какво трябва да правим, ние понякога направо се проваляме и трябва да ни се напомня или да ни се търси сметка. Ето защо, без съмнение, дискусиите за Златното правило често подчертават състраданието, прощката и втория шанс. То признава, че има моменти, когато трябва да прощаваме, и моменти, когато трябва да ни бъде простено.

В същото време нито едно правило, колкото и дълбоко да е, не е заместител на критичното мислене за ситуации от реалния живот. Например, малцина от нас биха посъветвали жена в унизителна връзка да се върне при насилствения си партньор и да му даде втори - трети - четвърти - пети шанс. Има моменти, когато гневът е по-здравословна реакция, отколкото обръщането на другата буза.

Всъщност има случаи, когато, сблъскани с житейските сложности, бихме могли да си спомним и противоречивия афоризъм на Джордж Бернар Шоу: „Златното правило е, че няма златни правила.“

Златното правило, само по себе си, не ни насочва в отношенията с онези, които имат власт над нас, особено когато тази власт се използва да потиска. За да се справим с тях, трябва да се опрем на друга част от нашата човешка природа: нашият импулс да се обединим и подкрепяме взаимно в борбата за справедливост. Както беше казал Корнел Уест, "Справедливостта е това, на което прилича любовта на публично място."

Избухването на коронавируса е криза, която ни предизвиква да погледнем отвъд собствените си непосредствени притеснения и да се запитаме в какъв свят искаме да живеем. Нямаме много време: изменението на климата ще направи този вирус да изглежда като пикник.

Но сега все пак имаме *малко* време, защото много от нас трябваше да поставят живота си на пауза. Нека се опитаме да използваме това време колкото е възможно по-градивно.

Има неща, които можем да направим, за да помогнем, като да дарим пари, дори когато сами сме се самоизолирали. Има хора, които се сблъскват с този вирус и други съпътстващи бедствия за общественото здраве, като например маларията, *която убива 3000 деца, всеки ден* – в безкрайно по-лоши условия, от нашите. Помислете си за Йемен, Газа, Конго. Венецуела и Иран се опитват да се справят с разпространението на вируса, дори когато Съединените щати *затягат* санкциите върху медицинските и хуманитарните доставки.

Те се нуждаят от нашата активна солидарност.

Една стъпка, която можете да направите днес, е да дарите на проекта GLIA на Тарек Лубани, който отпечатва 3D маски и стетоскопи за Палестина и други общности, за които недостигат доставки, чиито възможности за справяне със здравната криза са много по-зле от нашите. Можете да **дарите за тях тук**.

Моля помогнете. И бъдете добре!

Ули Димер (Ulli Diemer)